

Павле Угринов

НУЛТА ЕГЗИСТЕНЦИЈА

Дневник 1946–1972.

Београд, јесен 1953.

Чекајући Гогоа

Двојица скитница, Владимир и Естрагон, чекају господина Гогоа, у пустом мочварном пределу, крај једног дрвета, у нади да ће их запослити на своме имању, и да ће тамо најзад наћи топли лежај на слами; али, уместо господина Гогоа, свако вече стиже један Дечак и саопштава им да господин Гого неће доћи вечерас, већ сутра увече „насигурно”.

Док чекају господина Гогоа, утуцавају време забављајући се на различите начине. То личи на циркус; на циркуске тачке клонова.

У једном тренутку појављује се Поцо, газда имања на коме се налазе, који на узди води свога остарелог слугу Ликија, на вашар у Сен Совер, да га тамо прода јер је одслужио. Међусобно се краће време надмудрују, али то није пријатна забава. Поцо гњави, а Лики је досадан. Онда њих двојица одлазе.

Стиже Дечко; пада ноћ; сутрадан се понавља исто.

То је укратко садржај драме *Чекајући Гогоа*.

* * *

На *Гогоа* још не мислим целокупним својим бићем, иако ми је непрестано у свести. Одлажем да му се потпуно препустим; одлажем да се препустим том тексту, његовом најдубљем смислу; још прикупљам снагу, да бих се сутра-прекосутра, донекле учвршћен у себи, могао свом силином одати том непознатом послу, удовољити тој жестокој опсесији, која ми, истога часа, побуђује све отпоре и несагласности са светом.

Нећу, међутим, чекати ни минута дуже.

Годину дана проведених у Београдском драмском позоришту било је довољно да се уверим да у ансамблу постоје глумци који желе, и који су спремни, да остваре једно ново, другачије позориште но што су Народно или Југословенско, а друкчије и од онога у којем јесмо, да бисмо усавршили израз, стекли нова сазнања и померили наше позоришне хоризонте, макар за педаљ.

О чему се ради у *Гогоу*? О томе што се у њему приказује једна тотална – напуштеност човека у свету. Човек је рођен и напуштен, остављен самоме себи. Ако је човек рођен и напуштен, онда је он рођен без циља. Читав смисао његовог живота је у томе да тражи свој циљ. Он га не може наћи. Практично, он је препуштен патњи у којој је смрт право олакшање, у којој смрт долази као разрешење. Рођен па напуштен, да би смрт разрешила ствар, то је несумњиво апсурдно. Човек не служи ничему. Бекет каже, у комаду *Крај њаршије* (цитирајући Калдерона), да се не треба ни

родити, да је решење у томе да се више не рађамо, да нас дакле више нема. То је једини достојанствен одговор на тај наметнути апсурд.

* * *

Насупрот нерасположењу према „Годоу” које је владало у позоришној управи, све чешће јавно испољавано и најзад учвршћено, и насупрот равнодушности или пак суревњивости једног дела ансамбла који није непосредно учествовао у раду, свеједно, ми, мањи део ансамбла: Раде Марковић, Мића Томић, Љуба Тадић, Бата Паскаљевић и Растислав Јовић, свако на свој начин посебно привржен улози, извлачили смо из себе сву ону преосталу, скривену и дотле непознату снагу што нам је претицала после редовних преподневних проба и послова, да бисмо се ухватили укоштац са том огромном непознаницом која се зове *Годо*, тим комадом који се није могао упоредити ни са једним који смо познавали, комадом који није имао претече (или их ми нисмо знали) на нашим позорницама. Без те скривене и незнане стваралачке енергије, која се ваљда само и рађа на границама (духовне и телесне) исцрпености, у некој врсти не толико трансa или надахнућа, колико омамљености, не би било могућно ни приступити таквом послу, а камоли га из дана у дан упорно упражњавати.

Уосталом, никог у то доба, непосредно после ручка, од 15 до 17 часова, није ни било у позоришту, дословно никог, па чак ни дежурног телефонисте на централи. Дочекивала нас је тишина пуне зграде, погашене сијалице и рефлектори; у њој се још слегала прашина преподневних проба и свеукупне позоришне јурњавае, у згради што се тек ветрила, са прозорима широм отвореним на све стране, и неколико немих и бешумних чистачица по ходницима, које су се у том мраку и полумраку тек окупљале да отпочну свој метларски посао, и које су га потом обављале, такмичећи се са нама, сабијеним у слободан кутак.

Без посебног предзнања, извесно недовољно упућени у духовни свет Бекета, храбро смо се носили из часа у час са текстом и смислом комада, вођени чудесном интуицијом, у ствари неком неочекиваном креативном луцидношћу, коју је у нама кресала управо она екстраенергија што смо је стицали уласком у ту собу за пробе. И извесна лукавост, која нас је непрестано упућивала на сам живот, и то управо живот око нас, који нас је опет непогрешиво упућивао на стазе које воде до ликова и најскривенијих мисли комада.

Тако је Раде Марковић нашао савршен узор за лик Поцоа не у ауторитетима и деспотима савременог света на које смо уопштено на почетку мислили, већ добрим делом у лику свога рођеног оца, и то не само у његовом ауторитету, већ и у његовој беспомоћности у једном друштву које више не разуме, у карикатуралности (гротескности) његове немоћи, немоћи заправо већ испражњене али и даље кочперне снаге, најзад у његовој комичности, и то пре свега преко детаља (начина на који је вадио сат из џепа и саопштавао време, на пример) који су све то савршено откривали, док смо узоре и узорке клошара (Владимира и Естрагона) могли свакодневно срести на обалама Саве и Дунава, под мостовима, напуштеним купалиштима, на Старом сајмишту пре свега, али и другде. И то управо узоре клошара одговарајућих онима у комаду, клошара са стажом, тј. претходном биографијом и

с одговарајућим темпераментом и осетљивошћу. Помињање, међутим, тих клошара са обала Саве и Дунава, њиховог бедног живота у рупама пешчаних наноса или старим неупотребљивим баракама; помињање њиховог изгледа, њихових великих торби, њиховог завлачења у канте за ђубре и њихових бесних паса – значило је, увек изнова – готово чисто светогрђе, јер за њихово постојање се упорно није хтело знати, зато што су били „друштвени паразити” или „талог”, „теоретски немогући (непостојећи) овде и данас”, с обзиром на свете социјалистичке принципе и морално узвишено револуционарно друштво!

Посматран пак са друге стране, и ма како и ма колико био метафоричан и загонетан, комад *Чекајући Гогоа* је на многим местима био врло јасно – експлицитан! Самјуел Бекет нам је, упркос свему, говорио дословно оно што мисли, да би на крају комада исповедио и оно што „најдубље осећа”. (Владимир и Естрагон над беспомоћним Поцоом који од њих тражи помоћ.)

Владимир: Не треба да трошимо време на празне разговоре. (Пауза. Плаховито). Учинимо нешто док нам се пружа прилика! Не дешава се то свакога дана да смо ми неком потребни. Истина, не мислим баш да смо ми неком потребни. Други би то учинили исто тако добро, ако не и боље. Овај позив што смо га малочас чули (запомагање Поцоа и Ликија) упућен је пре би се рекло читавом човечанству. Али сад, на овом месту, ми представљамо човечанство, па било нам то по вољи или не. Искористимо то, пре него што буде прекасно. Хајде да бар једанпут достојно представљамо ову пасмину у коју нас је зла коб стрпала. Шта велиш ти на ово?

Естрагон: Нисам слушао.

Владимир: Истина, ако размотримо ово питање мирно и са свих страна, ми ето тако чинимо част и своје сталежу. Шта радимо ми овде, то треба да се питамо. Срећом, ми то знамо. Јесте, у овом огромном хаосу, једно је јасно: ми чекамо да Годо дође.

Естрагон: То је истина.

Владимир: Или да падне ноћ... Ми чекамо да се са неким састанемо, и то је све. Колико има људи који би то могли да кажу?

Естрагон: Читаве масе.

Владимир: Мислиш?

Естрагон: Не знам.

Владимир: Можда је и тако.

Поцо: Упомоћ!